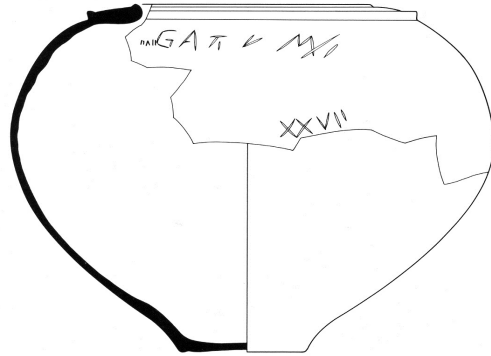


Potjes en Latijn

De eerste geschreven documenten over Nederweert dateren uit de middeleeuwen. Maar voor het oudst bewaard gebleven woord uit onze gemeente moeten we veel verder terug in de tijd. Een verhaal over Romeinen, vislucht en potjeslatijn.

Door diverse archeologische opgravingen in de laatste decennia is er inmiddels veel bekend over de bewoning van Nederweert aan het begin van onze jaartelling. De basis daarvoor werd gelegd door plaatselijke amateurs. In 1980 werden er door de familie Borrenbergs aan de Wessemerdijk scherven van een Romeins dolium (voorraadvat) gevonden. Hun oplettendheid was de aanleiding voor meerjarig archeologisch onderzoek in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Daarbij werden langs de oevers van Kanaal Wessemerdijk de resten van drie inheems-Romeinse boerderijen en een begraafplaats ontdekt. Tijdens het onderzoek van het grafveld bleek dat de doliumscherven afkomstig waren uit van het graf van een vrouw die overleed omstreeks 150 na Christus. Haar leeftijd moet tussen 23 en 40 jaar zijn geweest. In het crematiegraf werden de resten van enkele voorraadpotten, een intacte drinkbreker en resten van het dodenmaal aangetroffen. Het meest opzienbarend was dat in de wand van het dolium een goed leesbare tekst was ingekrast, namelijk: GARUM XXVII. Dat wil zoveel zeggen als "27 sextarii vissaus". Een sextarius was in de Romeinse tijd een inhoudsmaat.

Garum is dus het Latijnse woord voor vissaus. Men voegde deze toe aan het eten als vervanger van zout. Het was een bekend gerecht uit de Romeinse tijd. De saus stond bekend om haar penetrante stinklucht. Het recept om het te vervaardigen laat zien waarom. De basis-ingredienten waren namelijk de ingewanden van tonijn of ansjovis, waar men bloed, sap en kieuwen aan toevoegde. Er werd veel pekelsout aan toegevoegd, soms ook wijn en kruiden. Het goedje moest dan een maand of drie lang in de zon fermenteren. Na die gistingperiode werd de



Reconstructietekening van het dolium van de Wessemerdijk, met de inscriptie GARUM. De hoogte bedraagt ongeveer 30 cm.

(tek.: Alfons Bruekers)

vloeistof afgegoten en klaar was de garum. De Romeinse filosoof Seneca schreef er vol walging over: "En die vissaus uit het buitenland, dat is dure drab van rotte vis. Wat na het eten uitgebraakt wordt kan geen grotere hutspot zijn".

In de Romeinse tijd werd garum fabrieksmatig geproduceerd. Dat gebeurde vooral langs de zuidkust van Spanje en in Marokko. De fabrieken waren ver van de bewoonde wereld gevestigd vanwege de niet te harden stank van rottende vis. In voorraadvaten, kruiken en amforen werd de saus geëxporteerd tot in alle uithoeken van het Romeinse rijk. Minstens één zo'n pot belandde in Nederweert.

Het is vrij onwaarschijnlijk dat er in het begin van onze jaartelling in Nederweert een bewoner was die de Latijnse taal machtig was. En misschien stond vissaus wel helemaal niet op het menu. Toch hebben we hier in letterlijke zin een voorbeeld van 'potjeslatijn' en is garum het oudst bewaarde geschreven woord uit onze plaatselijke geschiedenis.

Alfons Bruekers